Մանրամասի էֆքեար տեղեակ 300 նիւսխէ վերիւիպ, ամենեվի գէյմէթի, Իսթանպոլ իչին կէչէր ադէտ 250, վէ ալթը այլըզը 125 զրշ. վէ թաշրալաք իչին քսանթ փարա-սը տախի իչինտէ օլարագ, տեղեվի գէյմէթի սաղ ադէտ 250, վէ ալթը այլըզը տախի 125 զրշ. օլանագ տբր։
Վէ պէհէր նիւսխէսի 40սը փարահա սատըլանագ տբր։

Մանցարանի Էֆքեար

ՄԻԻՆԱՏԻ

Իլանաթըն պէհէր սաթըրը իչին, պիրինճի տէֆասա 3, իքինճի տէֆասա 2, վէ իւչինճիւ վէ սոնրը տէֆալարտա 1 էր զրշ. ալընանագ տբր։
Մէքթուպ վէ սոնրէ, Պէյ-օղլունտա Տօզրու-Էօլտա 467 Նիւմէրօլու խանէսէ ԼԵՎԱՆԹ ՀԷՐԱԼՏ Թագիանէսինտէ, Կարագեա 8. Փանտեան խամինէ կէտանտերիկնէք տբր։

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՑԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՑԻՐԷ

ԻԼՋԻԻՆՃԻԻ ՄԷՆԷ ՝ՇՀԱՕ ԸԼՃԷԳ ՝Օ 1868 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19 ՃԻՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ ԱՎԱՖՐԱՆԿԱ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31 ՆԻՒՄԷՐՕ 781

ԻՍԹԱՆՊՕԼ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19.

ԹԱԲԻՃԻՑԵԼ

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱՆԸՆ ԻՍԹԻՆԼԻՑԻ

Ինկիլթէրա մէմալիքի, Էվօրանը գարա մէմալիքնտէն այրըլմը՝ օլաու զուկիպի, երէյի վագրթան պէրու քէնտի բոլեթիգասը տախի սայիրլէրինքինտէն այրըլմը՝ վէ զանն իտէրսին քի, պու Ինկիլթէրա, բոլեթիգա մէյսանընտա քէսպի չէօհրեթ իթմիշ օլան օլ ամթիգ Ինկիլթէրա տէվլէթ տիր։

Պու տէվլէթ, քի եիւզէրճէ սէնէլէրտէն պէրու, Էվօրատա զուհուրա կէլմիշ օլան քեռֆէյի վագասարտա, էն չօղ սէօյլէնէնլէրտէն պիրիսի օլմուշտուր։ Շիմտի քէնտինտէն իւչ տէօրթ գամթ կէրիտէ պուլունանլար գասար տախի սէօյլէնմէմէքտէ տիր, վէ էկէրչի կէչէն սէնէնին Հապէշիսթան սէֆէրի տախի վուգու պուրմամշը օլա, հէմանշու սօն սէնէլէրտէ, պու տէվլէթի հագգընտա անլըմասա շանան պիր շէյ պուլունմասաճագ իսի։

Ֆագամթ, Ինկիլթէրա տէվլէթի սիւքիւթ հալինտէ տախի, քէնտի տէհշէթի վէրիճի հէյսիյէթինի դայդ իթմէմիշ տիր, վէ իհթիմալ տբր քի, անըն պուրահաթ հալի, տահա զիեատէ էթրաֆա էնտիշէ բէյտա իթմէքտէ տիր։

Պիր քէրրէ տիւշիւնէլիմ քի, Ֆրանսա, Բրուսիա, Ռուսիա, Ավսթրիա, վէ Իթալիա տէվլէթլէրի, եալընը ճէնք իթմէկէ հազրլանմագ — տէյիլ ճէնք իթմէք — իչին միլեօնլար սարֆ իթմէքտէ, իսթիգրազ իսթիգրազ իւզէրինէ պինտիրէրէք պօրճ իչինտէ պօղուլմագ տէրէճէլէրինէ վասրլ օլմագտա, վէ էհալիլէրինի վէրկի վէ սիլահ ալթընտա էզէրէք, մէմալիքլէրին թէգատուիւնէ խիեանէթ իթմէքտէ իքէն, էօթէ եանտա Ինկիլթէրա տէվլէթի նէ՞ եարմագտա տրբ։

Օտա ազ չօղ Էվօրա իչէրինէ միւտախէլէ իտէր — Ֆագամթ պաշգա թարզտա պիր միւտախէլէ — հէր քէս պիլիր քի, Ինկիլթէրա տէվլէթի տօղրուտան տօղրուեա քէնտինէ քէտէրլի օլմաեան շէյլէրտէ, սէօզլա տիյնէնմէմէյի հալտէ, ճէպր իթմէյէ չըգըշմագ, նասըլ քի Տանիմարգա մուհարէպէսինտէ վէ Լէհիսթան իսիթիլընտա ճէպրէ չըգըշմասը իսէ։ Վէ ճէպր գուլանմագ էֆքեարընտա պուլունմասրը հալտէ, Ֆէվգէլատէ թէտարիքեաթլարատա իհթիեաճը պուլունմագ։ Պալէատէ զեքր իթմիշ օլտուղումուզ տէվլէթլէր, թէտարիքեաթ մուհարէպէսինտէ պիրի պիրլէրինի խաբապ իթմէյէ տէվամ իթմէքլէրի հալտէ, Ինկիլթէրա տէվլէթի, անճագ հիսապընը շաշըրմասեաճագ սուրէթտէ պիր մէպլաղ իհթիեաճաթը հարպիեէյէ սարֆ իտէրէք, քէնտի իրատ մասրաֆ տէֆթէրինին մուվազէնէսի իւզէրինտէն կէօզիինի ասրըմագ, իրատտան պիր մըգտար շէյտէ արթըրը, վէ պու արթըրտրը մէպլաղը տախի, քէնտի էհալիսինին թիճարէթինէ սէբէթ վիրմէքտէ օլան վէրկիլէրին թէնզիլինէ գուլանը, պու վէրկի թէնզիլի թիճճարլըղը բարլատրը, թիճճարլըգ բարլատրգճա տէվլէթին վարիատը արթար, վէ վարիատ արթարտրգճա տախի, իրատան Ֆագամթ, իրատան Ֆագամթ պիւյիւր։

Էվրօպա տէվլէթլէրի սիյահ վէ նուֆուզ շէրէֆինի պիրի պիրի էլինտէն գարմագ իչին պիթիւն բահաթլըգլարը դայդ իթմիշ իքէն, էօթէտէ Ինկիլթէրա տէվլէթի քէնտի մալիեէճէ շէրէֆի իչէ իթթիխատ իթմէքտէ տիր։

Ցիւէլի մուտդամատան պաղրատը սէնէվի պէշ։ Վէ պաղրատ տախի օն միլեօն լիրա աչըգլա գուրթուլմալարընա շիւքր իթմէքտէ իքէն, էօթէտէ Ինկիլիզ տէվլէթի քէնտի խաղինէսինտէն թաշան ալթունլարը անլէրէ կէօսթէրիպ, ԻԾԹԷ ՍԱՀԻՀ ՍԷԼԱՄԷԹ ԹԱՐԻԳԻ տէեէրէք, քէնտինէ թէքէպպիւր կէթիրմէքտէ տիր։

Ասրըմզան էն ազիմ վէ էն մահիր ճէնքճիսի օրան պիրինճի նաբօլէօնու, եանի պիթիւն էվրաեը քէնտի սիլահը էօնիւնտէ սէճտէ գըմատա մէճպուր իտէն Ֆրանսա իմբէրատօրունու թախթ ու թաճընատան եատ իտէն, Բուսիանըն մալինավարի ասաքիրի՞ մի իտի, Ինկիլթէրանըն տէհշէթլու ասանամասը՞ մը իտի քի եարըմ կիւն զարֆրնատա, Ավսթրիտէ տէմիրլէմիշ օրան ազիմ պիր Ֆրանսըզ տօնանմասընը նապէտտա իտիպ պիր թարֆա չըգար։ Եօգսա Բրուսիանըն գալը — քէմիլլի ճէնքճիլէրի վէ Ավսթրիանընն կէօզու եըմը՝ օրատատա՞ մի իտի։

Էվվէլ սուրէթի զահիրէտէ Պոնապարթը տէվիրէնլեր պուլնար օլտուլար։ Ֆագամթ էկէրչի Ինկիլթէրանըն մալիէճէ գուտրէթի տէ օպիրլէրինինքի կիպի օլտա իտի, պու կիւնքի կիւն թա Սիպրիտան իրլանտատա, վէ Շրվէտտէն Մարտը գասար օրան մէմալիքլէրէ Ֆրանսանընն սիլահը հիւքմ իտէճէք իտի։

Պու կիւնքի կիւն չօղ շէյլէր վար տրբ քի, ադճէ իհթիեաճը օնլարըն իճրասընա էնկել օլմագտա տրբ, Ֆագամթ Ինկիլթէրա իչինտէ պու պէօյէ տէյիլ տիր։ Էլվէրիր քի պիր շէյին իճրասը Ինկիլթէրանընն մէնֆաաթը իչին միւճէրրէպ օլսուն, օլ իչ իճրա օլուր պիթէր։

Էկէրչի մուհարէպէ տիմէք Ադճէ տիմէք իսէ, Ինկիլթէրա պու խուսուստա հէվսինի աշմըշ տրբ։

Էկէրչի էհալինին սէատէթի, տէվլէթին վարիատը տիմէք իսէ, սայիր էհալիլէր պու խուսուստա Ինկիլթէրաեա հասէտա չէքմէլի տիրլեր։

Էկէրչի պիր տէվլէթին պագասը վէ էմնիյէթի, մալիյէճէ գուտրէթի տիմէք իսէ, պու խուսուստա տախի Ինկիլթէրանընն աեաղընա վարան եօգ տուր։

Էկէրչի մուհարէպէ իթմէք, մուհարէպէյէ պաշլամագ օլմաեըպ, իլա մուհարէպէյէ տէվամ իթմէք տիմէք իսէ, պուտտա անճագ Ինկիլթէրանընն իչէ տիր։

Միճթէմէպի Ամէրիգա ճիւմհուրիյէթի իչին պիր տէյէճէյիմիզ եօգ տուր։ Չիւնքի Ինկիլթէրա տէվլէթի տիկէր տէվլէթլէրտէն իսթիւն թուրթուլմագտա իսէ, պաղը սէպէպլէրէ մէպնի, մէղքիւր պիւյիք ճիւմհուրիյէթ տախի Ինկիլթէրատան իսթիւն տիւր։

Պիզիմ սէօյլէտիքլէրիմիզ անճագ ատիպ տիւնեա հագգընտա օլտուղունատան, Ինկիլթէրաեը տախի ատիպ տիւնեատա պուլունան տէվլէթլէր իլէ բուպար իթմէքտէյիզ։

Ֆագամթ Ինկիլթէրաեը պիզէ պու գասար իլէրտէ կէօսթէրէն շէյ եալընը Մալիյէ սինին գուտրէթի տէյիլ տիր։

Պիր տէվլէթին եալընը պիւյիք պուլունմասը քիտֆի սաեբասմագ, մատտէ օլ պիւյիքլիքին պագը գալապիլմէսինտէ տիր։

Հէյլէ պու խուսուստա, Ինկիլթէրանըն հալինէ հասէտ չէքմէյէն պիր տէվլէթ պուլունմամագ։

Պու կիւնքի կիւն հէվսինտէն գուվվէթլի սաեբան Ֆրանսանընն, պիր կիւն իթթիֆաքանը հալինէ տախի հասէտ չէքմէյէճէյինէ նէ՞ իսպաթ վար տրբ։ Եօգսա պունուն էմսալլէրի եօգ մու տուր։

Ֆագամթ Ինկիլթէրանընն տախի էօյլէ պիր մէրթէպէյէ ինէպիլէճէյի, ապրթրգէն սօն իհթիմալիսի օլապիլիր։

Ինկիլթէրա մէմալիքի, քի տէօրթ թարաֆընտա տէնիզտէն պաշգա պիր շէյ կէօրիւնմէզ, տէնիզճէ էն պիւյիք գուվվէթէ մալիք օլսուղու հալտէ պունուն խարիճի տիւշմէնտէն պիր գօրգուսու պուլունապիլի՞ մի։ Վէ խարիճի հիւճիւմատան գօրգուսու օլմաեան պիր տէվլէթտէն զիատ, սաղլամ պիւյիքլիյի օլան պիր տէվլէթ օլապիլի՞ մի։

Պըրագալըմ տէնիզ թարիգի իլէ Ինկիլթէրա իւզէրինէ հիւճում իթմէքլիյին սօն տէրէճէ կիւճլիգիւնիւ — տիմէեէլիմ միւմքինսիզլիյինի — նէֆսի Ինկիլթէրատա տախի, Վօլունթիրը տէ՝ իլէն կէօնիւլլու չէհրիլէր օրտուսու քի, նիզամ ատասքիրինտէն տահա ալէտ սուրէթտէ թայիմ ու թէրպիեէ օլմուշ, վէ տիշարրատա մուհարէպէյէ կիթմէյիպ, անճագ Ինկիլթէրա իւզէրինէ տիշարըտան հիւճում էտիլտիկի հալտէ տէօրիճլու տուր։ Վէ տէվլէթին ագճէսի իլէ պէօյլէնմէզ, Ինկիլիզ տէվլէթինին գուվվէթի ասքէրինէսինի օլ տէրէճէտէ մէթանէթլէթմիշ տիր քի, պու մէմալիքին իւզէրինէ հիւճում իթմէք էն թէհլիքէլի թէշէպպիւսաթլարատան պիրիսի օլմուշտուր։

Խիւլասայի քէլամ, Ինկիլթէրա տէվլէթի պաշգա պիր շէյ տէյիլ տիր։ Իլա տախիրտէ քիմսէտէն գօրգուսու օլմաեան, վէ խարիճտէ քէնտի տէվամի գուտրէթի իլէ սայիրլէրինի իւզբունթիւ վիրէն պիր հէյէթ։ Պիր տէվլէթին սայիր տէվլէթլէրտէն իսթիւն պուլունմասընա պունատան գիեատէ նէ՞ իսպաթ օլապիլիր։

Ֆագամթ, Ինկիլթէրա եալընը Պրիթանիա տիմէք տէյիլ տիր։ Հինտիսթան, Շիմալի Ամէրիգասընն պիր դըթասը, Ավսթրալիա, վէ սայիրլէր տախի Ինկիլթէրա տրբրար։ Պագալըմ Ինկիլթէրա տէվլէթի, Պրիթանիատա օլտուղու կիպի, մէղքիւր մահէլլէրտէ տախի այնի Ինկիլթէրա՞ մը տրբ։

Էկէրչի էօյլէ օլմուշ օլսա իսի, տիւնեա իւզէրինտէ Ինկիլթէրատան մատատա մէսո՞ւտ պիր տէվլէթ օլամագ իսի։

Պու ճիւմլէ իլէ, Միւճթէմէպի Ամէրիգա ճիւմհուրիյէթինտէն սօնրա, պիւթիւն տիւնեա իւզէրինտէ, Ինկիլթէրա տէվլէթի, սայիր հէր տէվլէթլէրտէն զիատէ զէնկին, զիատէ մէսուտ, վէ ՊԱԳԱՍԸ ԹԷՄԻՆԱԹԼԸ տրբ։

ՏԱԽԻԼԻՑԵԼ

Վօտէնա դայիմմագամը սատատէթլու Իսրահիմ բաշատա բիւթպէէ բէֆիայի միրի միրանի,

Աէլանէթ մէհատէթի մատ մուսամինէ իզզէթլու Գօսթաքի էֆէնտիեէ, բիւթպէի սանիյէ սրնրքը էվվէլ միւթէմայիզի,

Սէլանիք վիլայէթի մէճլիսի իտարէ պաշ քեաթիպի իզզէթլու Ֆէհիմ էֆէնտիեէ, բիւթպէի սանիյէ սրնրքը սանիսի,

Սէլանիք վիլայէթի մէքթուպի գալէմի խիւլաֆասընտան իզզէթլու Էմին պէյ էֆէնտիեէ, բիւթպէյի սանիյէ սրնրքը սանիսի,

Սէլանիք վիլայէթի էվրաղ միւտիրի բիֆաթլու Հըֆզի պէյէ, բիւթպէի սալիսէ,

Սէլանիք սանճաղը թահրիրաթ միւտիրի բիֆաթլու Մահմուտ պէյէ, բիւթպէյի սալիսէ,

Բիւթպէյի սանիյէ ասհապրնատան, վէ Սէլանիք վիլայէթի էրքեանընտան իզզէթլու Ասպտիւրահման պէյէ, բիւթպէի սանիյէ սրնրքը էվվէլ միւթէմայիզի,

Սէլանիք վիլայէթի տէֆթէրտար մուսավինի Իզզէթլու Ռէշատ էֆէնտիեէ, բիւթպէի սանիյէ սրնրքը սանիսի,

Սէլանիկ վիլայէթի մէքթուպի մուավինի Իզզէթլու Սայիտ էֆէնտիեէ, բիւթպէի սանիյէ սրնրքը սանիսի,

Թիւճճար միւթէպէրանընտան վէ Սէլանիք էշրաֆընտան իզզէթլու Ասպտիւ-Ռէհիմ էֆէնտիեէ, խոթապը ամիրէ միւտիրլիկի բայէսի,

Մէքթուպէի վիլայէթ խիւլաֆասընտան բիֆաթլու Ալի էֆէնտիեէ, բիւթպէի սալիսէ,

Սէլանիք վիլայէթի էվրաղ միւտիրի մուավինի ֆիւթուվվէթլու Խոհէմ էֆէնտիեէ, մա խաճէլիք բիւթպէի բապիա թէվճիհ պույրուլմուշ տուր։

— Խրտիվի Մըսրը հազրէթլերինէն հարէմի միւհթերէմէլերի, մախտումլերի սատատէթլու Իսրահիմ բաշա հազրէթլերի պէրապէր օլտուղլարը հալտէ, պու ճիւմա իրթէսի կիւնիւ Տէր-սէատէթտէն ազիմէթ իտէճէքլերի, վէ քէզալիք եէվմի մէզպուրատա, տէվլէթլու Ռեամիլ բաշա հազրէթլերինէն հարէմի միւհթերէմէլերի տախի, պիրատէրի ալիլերի թարաֆընտան օլունան տավէթ իւզէրինէ Ֆիեօմնամ Մըսրը վարօրու իլէ Մըսրը ճանիպինէ կիտէճէքլերի մէսմուաթատան տրբ։

— Պունատան ադտմ, մէթալիք ադճէլերին օրթատան գալարրըլմասը, հիւ-

քիւմէթի սէնիյէ թարաֆընտան թէնսիպ զըլընմըշ իքէն , շիմտիյէ տէկին իճրասը կէօրիւլէմէմիշ իտի իսէտէ , պու քէրրէ մալիյէ խազինէի ճէլիլէսի մարիֆէթիյլէ մէզքիւր մէզքիւբեսթըն պէշ եիւզ պին լիրալըգ մըղտարը թէտավիւլտէն ալընըպ , խաստ ադճէեէ թէպտիլ օլունաճաղը , վէ պաղը գալան իքի միլիոն մէթալ իքին տախի ազար ազար թօրլաթտըրըլաճաղը մէսմուատան տուր ։

— Նիւ–Եօրգտան օգոստոս 3 թարիխլէ , էմնիեէթէ չաեան պիր զաթ թարաֆընտան եազըլը պիր մէքթուպտա օգունտուղունա նէզարէն , 1865 սէնէսինտէ մէմալէքի Շահանէ իչին օրատան կէնտ–էռեւէն կաստ անճաղ տէօրթ պին սանտրգ օլուպ , 66 տա իսկ 12 պին , վէ 67 տէ 20 պինէ չըղմըշ օլտուղու հալտէ , 1868 սէնէսի իպթիտասընտան պէրու 50 պին սանտրգ կաղ կէօնտէրիլմիշ տիր ։

—Պէյօղլունտա եէնի եարբլըպ պիթմիշ օլան Ինկիլիզ քիլիսէսինի թագտիս իթմէք իւզրէ , կէչէնլէրտէ պուրաեա կէլմիշ օլան Հիպրալթարը Պեր . Լօրտ Եպիսկոպոսու , պէրապէրլէրինտէ , Ա.րժ. Բրթիս բարաս պուլունտուղու հալտէ , Ս. Պատրիարքըմըզա պիր վիզիթա վէրմիշ տիր ։

Միւմայիլէյէ եպիսկոպոս էֆէնտի , Ս. Պատրիարք հայը թարաֆընտան քէմալի իլթիֆաթլա գապուլ օլունմուշ տուր ։

Եպիսկոպոսու միւմայիլէյէ մահէլլէ մէմուրիյէթլէրինէ կիթմէք իւզրէ , տիւնքի կիւն Տէր–սէատէթի թէրք իթմիշ տիր ։

— Իզմիտտէն Մէճմուայի Մէարիֆէ եազըլան պիր մէքթուպտա , Իզմիտ միւթասարրըֆընրն , բօսթաեր վուրան Զէրքէսլէր իւզրինէ կիթմէսինէ տայիր , շու աթիտէքի ճիւմլէ զայլթ տիզդաթա չաեան օլտուղունտան , այնէն տէրճ իտէրիզ ։

« Միւթասարրըֆը միւշարիէյէ (Իզմիտ միւթասարրըֆը) հէյման վարտրը մահէլլէրէ պատթը դալիչէի խթիրահալա (բահալթլըրընա պագմագ) պիր իյի պագմաերպ , էնվայի թասամթէրթիպինէ իշթիդալ , վէ մաեէթ մէմուրլարը թարաֆընտան « Էֆէնտիմ վազըթ դայպ իթմէտէն , էշդրեա , մէսէլա շուրատա միւթահասասը (սրդընմըշ) օլտուղլարընը խասլէր ալտրդ , իւզէրլէրինէ կիտէլիմ » տէնտիքճէ , « խայր , պէն պու կիւն թադվիմէ պագտրմ , պիւրճ ադրէպտէ տիր . իւզէրլէրինէ վարըրմադ օլմազ . սիզ շուրատան պիր հէնտի տօլտուրուն » . վէ էինէ տիկէր պիր մէմուր սէրկէրտէ թարաֆընտան , « Էֆէնտիմ , էշդրեանընն ֆիլան թէրէտէ օլտուղլարընը իշէթտիք , միւսաատէ իտին , իւզէրլէրինէ կիտէլիմ » տէնտիքճէ , « խայր , պէն անախթար իւզէրինտէ քիթապ չէվիրտիմ պու կիւն օլմազ » տիյէրէք , հաթթա , հէր նէ վազըթ քէնտիսինէ պէօյլէ պիր շէյ սէօյլէնիսէ , էլէնտէ օլան թէսպիհի , իչ քէրրէ չէվիրիպ , թէֆէեիւլ (ֆալ պագմագ) ըլէ , պիր թագրմ . . . եանի սէօզլէրինէ մաեէթլէրինի (եանընտա պուլունան ատամլար) տախի իշիքալ (կէվշէթմէք) իթմէքտէ օլտուղունտան , վէ վազըթ տախի կէչմիշ օլմասընտան , էլան բօսթատան վէ ադճէտէն պիր սերրիշթէ ալընամամըշ տըր » ։

ԿԻՐԻՏ

Տաղլարտա դալան Էշդրեալար , պու տէֆա գօնսօլօսլարա պիր դրթա արիզէ կէօնտէրիպ , Կիրիտ ճէզիրէսինին Դուանիսթանա իլշագ օլմագ իստասալարընտան վազ կէչէրէք , հիւքիւմէթի սէնիյէ թարաֆընտան Փարիս մուահէտէսինի իսգա իտէն տէվլէթլէրին հիմայէսի թահթրնտա օլարագ , պիր բրէնս թայեին օլունմասընը բէճա իյլէմիշլէր տիր ։

Միւսլիման ֆամիլեալարը , մահսուլլարընը տէվ , իրմէք իւզրէ գարիեէլրինէ տէօնտիքլէրինտէն , հիւքիւմէթի մահէլլէյէ թարաֆընտան հէր տիւրլիւ դօլայ ըգլար կէօսթէրիլմիշ տիր ։

Էնօսիս գուրսան վարօրու քէօմիւրիւ օլմատըղը սէպէպինտէն , եիկիրմի կիւնտէն պէրու Կիրիտէ կիտէմէմիշ , վէ Շիրա թիւճճարլարը , գօմիթէ իւզէրինտէ օլան մաթլուպաթլարընը ալամատըղլարընտան թէքքարէն ադճէ վիրմէք իսթէմէեօրլար իմիշ ։

— Սահիհ օլարագ ալընան մալիւմաթա կէօրէ , Կիրիտէ պուլունան էճնէպի կէօնիւլլիւլէրի , ճէզիրէեի թէրք իթմէյէ դարար վէրմիշլէր տիր ։

Պու պապատէ , զօրպա սէրկէրտէլէրինտէն իքի քիշի , կէրէք քէնտիլէրին վէ կէրէք սայիր սէրկէրտէ օլան րէֆիղլէրի թարաֆընտան , Եունանիսթանըն համիլէրի օլան տէվլէթլէր գօնսօլօսլարընա պիրէր մէքթուպ եազարագ , քէնտիլէրինի վանթանլարընա նագլ իթմէք իչին պիր վարօր իսթէմիշլէր տիր ։

ԶՕՃՈՒԳ ԽԸՐՍԸԶԼԸՂԸ

Տիւնքի կիւն կիւնտուզ վագթի Լանկա ճիվարընտա պիր միւթէպէր Հայրն էվինէ պիր եապանճը Հայ կիտիպ , էվսահիպինին 10–11 չագլարընտա պուլունան գաղրն խամինի վէքտիքէն սօնրա , « Հայտէ , գրգը կիսինտիրին , կ . ադանրն էվինտէն խթէյօրլար կէօթիւրէճէյիմ » տէր . էվին ֆամիլեասը տախի կ . ադայը թանրմագ օլտուգլարըն պիլտիրտիքտէն մատա , գըզըն փէտէրինին իսմի նէ՞ տիր տէյի սիւվալ իյէտիքլէրինտէ , պիրմէյիզ նէ նիյէթէ մէպնի չօճուգ խըրսըզլըգընա չըգըշան ատամ պաշլար փէփէլէմէյէ , վէ արզուսունա մուվաֆֆագ օլամատաճաղն ֆէհմ իյլէտիկինտէն , գարույու արգասընտան գաբատըղը պիրլէ , էվտէն տիշարը ֆըրլար ։

—Գայսէրիեէտէն Էնգարէ հագգընտա ալտրըզմըզ պիր մէքթուպտ պիզզարուբ բազար իրթէսինէ պրագմըշըզ ։

ԹԻՒՃԱՐԻՑԼ

Պանգը Օսմանի թարաֆընտան հիմմէթ օլունան Սէլանիք բրիաչաը տըր ։

Սէլանիք 27 հոկտեմբեր ։

Զէյթունլը ։ Զավտար , արբա վէ մըսըր պուղտայը ֆիլեսթաթարը իւզէրինտէ կիւնտէն կիւնէ դամմ վէ խահիշ տէվամ իթմէքտէ տիր ։ Պու հաֆթանընն զարֆընտա գուհուրա կէլէն մուհիմմ բազարլարգ , կէրէք Սէլանիքտէ վէ կէրէք Ճիվարտա պուլունան քիչիւք իսկէլէրէրտէ , պաշլըճա չավտար վէ արբա իւզէրինտէ օյմուշ վէ ֆիլեսթարը եիւքսէլմիշ տիր քի , տահա պու գատարտա գալմաեըպ , զեհատէ իսթէ գօեաճագ տըր զանն խէբիմ . Պէեազ պու դայլար , վագտա այնի ֆիլեսթաա թութուլմագտա խէլէրտէ , Սրանեատան պիր տիւզեեէ կէլէն սըբարշարտան տօլաեը , էրէեիճէ դավիրիք կէօսթէրմէքտէ տիրլէր ։ Սայիր զէխայիր , պիր դարարտա պուլունուպ , վէ տահա զեհատէ , տիշմէեէ պիր մէյլ կէսթէրմէքտէ տիրլէր ։

Ներթ պուղտայ պիրինճի ճինս 115 տէն 117 ղուրուշ , քիլէսի ։

Ներթ պուղտայ իքինճի վէ մասէլ 105 ղուրուշ քիլէսի ։

Եումուշագ պուղտայ պէեազ 115 ղուրուշ քիլէսի ։

Եումուշագ պուղտայ գըրմըզը 96 տան 97 ղուրուշ քիլէսի ։

Զավտար 70 ղուրուշ քիլէսի ։

Մըսըր պուղտայը 68 տէն 69 ղուրուշ ։

Արբա օղկասը 36 բարա ։

Լիրա 103 ղուրուշտան ։

Բամպէ ։ Բիաչա խահիշէնմիշ , վէ իւսթիւսթէ իշլէր օլմադտա տըր ։ պախուսուս Ամէրիգա բամուգլարը քի , պունլարըն ճինսլէրի պաչգա սէնէյէրտէն զեհատէ էսի օլտուղունա տայիր էմնիեէթի պուլունմադտա տըր ։ Պու սէպէպտէն նուշի , օլան մէվճուտ իսպրաճթա քեսֆի օլմաերպ , 31 վէ 61 կիւնտէն թէսլիմ իթմէք իւզրէ սաթըշարա պաշլանըրմըշ տըր ։

Ամէրիգա 11⅛ տէն 11¼ ։

Եէրլի 10 տան 10⅛ ։

Կէմիեէ թէսլիմ օլունմագ իւզրէ վէ լիրա 100 ղուրուշտան ։

Սամսամ ։ Եիւզտէն տիւշիք վէ ֆիեաթը թէնզիլ օլմագ իւզրէ տիր ։ Օյգասը 110 տան 112 բարա , կէմիեէ թէսլիմ օլմագ իւզրէ վէ լիրա 103 ղուրուշտան ։

Իբէ վէ ֆոլ ։ Տուրկուն վէ ֆիեաթլար տէյիշմէքսիզին դաեէթ մահտուտ իշլէր վուգու պուլմուշ տուր ։

Եաբաղը ։ Հիչ պիր էյլիք միւշահէտէ օլունմամըշ տըր ։ Խսթէնիլէն , հիչ նէվինտէն պիր շէյ տիր ։

Դամպիո վէ Դուէիսուր ։ Դամպիո քեաղըտլարը կիւնտէն կիւնէ չօղալմագտա օլուպ , խսթէտիկինի սէչիպ ալմագլըղա սուհուլէթ պուլունուեօր ։ տիւնքի կիւն պօրսանդն սօնլարընտա գուրսօլար էրէյիճէ կէվշէք խալ ։ լաքին , քիչիք պանգա խսթանպօլա ճէսիմ պիր մէպլուգ կէօնտէրէճէք օլտուղունտան , խայլիճէ գամպիո սաթըն ալմասը ճիհէթի իլէ , սօնրատան իսսթէ գօյմուշ տուր ։

Լէմնարա 3 այ վատէ 108 տէն 108⅝ ղուրուշ ։

Ֆրանգ 3 այ վատէ 171 տէն 172 բրյ ։

Վիէննա 3 այ վատէ 9¼ ղուրուշ ։

Լիրա 100 ղուրուշտան ։

Պէեազ մէճիտիէյէ սաթըլմազ օլմուշ տուր ։ Վէրէվ 40 բարա սկօնթո իլէ տախի ։ Մուղայրի օլարագ մէթալքէ իւզրինտէ խսթէք վար 104½ դրշ ։ Զարշտա ֆայիզ եիւզտէ 12 տէն 13 է տիր ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Հակասութիւն մը ։ — Վերաքննութեան Ցանճնաժողով եւ Շնորհակալի՛ք ։ — Ցարուցեալն Մանզումէ ։ — Եգիպտոս ։ — Սէլիգան գիւղի անլուր եւ եղական ոճիրը ։ — Համառօտ պատասխան ։

Ժողովրդոց լռութիւնը՝ վարչութեան դատն է . . . ։

Վիճակային ասուն Քահանայապետ մը՝ որ մայրաքաղաքս կը գտնուէր , այսօր Թրակիոյ ափունքներէն ես իսկ եմ Կաղնաղէկոս Ցանն Կէլէկեանց արձագանքները կը յղէ մեզ ի շնորհաւորութիւն . . . Անշո՛ւշտ հետը ունենալով Բ . Դրան արտօնագիրը եւ Ս . Պատրիարքին խորհուրդները ։

Սա՛ ընդ երկար փորձերով վերջապէս հաւոզուեցաւ թէ հո՛ս չլսցուղ մանչկին կաղ ձայներ . եւ թէ համբերութիւնը՝ այս աշխարհիս վրայ նշանակութիւն չունի . ուստի արդ ազգ-ազգեան կոխելով դիմեց գերագոյն ողորմածութեան մը , որուն ամպածրար պարագաներուն հրապարակագոյժ ըլլալ չենք ուզեր ։

Արդեո՞ք կը գտնուի՝ Հայ մը , որ այսօր չգիտնայ թէ այս անձը յեռանդն՝ Թորոս , երեկ՝ Նիկողոս , եւ այսօր Կիրակոս Դ . չկաթուղիկոսն է . . . ։

Մե՛ք՝ այս խնդրոյն նկատմամբ ասկից առաջ բաւական ղղուշութեամբ խօսեցանք , որ այսօր իրաւունքով խօսինք ։

Խնդիրը՝ մակերեւոյթէն քննողներէն չենք։ Այս խնդիրը՝ ո՛չ Խաչատուրի խնդիր էր , եւ ո՛չ Կիրակոսի , այլ բուն իսկ կաթուղիկոսութեան էութեան կամ չէութեան խնդիր ։

Արդ պարզենք եւ իմանանք ։

Նիկողոս եւ Խաչատուր՝ քան զկաթուղիկոսութիւն եւ զմիւսօնաւոր ժողովուրդ մեծ չեն կրնար ըլլալ ։ Ուստի այն Ցան–Գըլուխները լռելեան պաշտպանելովնիա՝ կաթուղիկոսութեան իրաւասութիւնը եւ ժողովուրդին արդար կամքը , միթէ առաթուր կոխած չե՞նք ըլլար ։

Ո՛ր Աքանաղեան՝ այս տեսակ խնդիրներու մէջ ծուռ աչքով կրնայ նայիլ , մինչդեռ խնդիրը կենաց եւ մահու է ։ Եւ ո՞ր քաղաքային ու եկեղեցական Հանդանակները կը ներեն այն Աստամբներուն կաթուղիկոսութեանը ։ Ո՞ր ձեռնհաս իշխանութիւն կամ առեան կրսեմ , անտարբեր կրնայ մընալ այսպիսի կենսական պարագաներու մէջ , որոց Ծրագիրը արդէն պատրաստուած էր լուսահոգի կաթուղիկոսական Ցանճնաժողովէ մը ։

Ուրեմն ՀԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆ չէ՞ մեր արդի ազգ . ընթացքը արդարութեան եւ օրինաց առջեւ , կրօնից եւ ապագայ դարերու առջեւ ։

Այլք ինչ կուզեն թո՛ղ բսեն ։ Քաջառու մտքը գիւրաւ կրնայ ըմբռնել թէ Սահմանադրութեան տարակայութեան ժամանակ ատոնք կըլլան , եւ պիտի ըլլան . . ։

Օ՛ն ուրեմն , ապասենք սահմանադրութեան երրորդ եւ վերջին գալատեանը ։

Սահմանադրութիւնը՝ ազգերու հուսաքական կարծեաց յայտարարութիւնն է ։

Այս նկատմամբ՝ Վերաքննութեան Ցանճնաժողովը՝ Ցոյս եւ Սիխիթարութիւն կընէ այն ամէն Հայերուն , որք գիտեն թէ առանց Սահմանադրութեան՝ չկ՚ օրինաւորութիւն ազգային էական խնդրոյ մէջ ։

Թէ եւ չենք գիտեր թէ յիշեալ ազգասուէր Յանճնաժողովը՝ նորելուկ Սահմանադրութեան մէջ , ի՞նչ արմատական փոփոխութիւններ եմոյծ . բայց սա՛ աղէկ գիտենք որ՝ անոր պէտք ըլլալիք նիւթերը՝ ոչինչ նուազ ցանցառ էին ։

Ես հո՛ս ուրախութեամբ կը համարձակիմ ըսելու որ այս անգամուան Վերաքննութեան Ցանճնաժողովը՝ երբէք իւր ընթացքին մէջ յոսէ ընդ ընդ չունեցաւ ։ Նա՝ առանց անդի–սահմանադրականաց հետ ճակատելու՝ անսայթաք կը քայլէր տիտանական յաղթանակ մը տանելով ։ Այս յառաջադիմական ոսնոփոխները՝ մեզի իրաւամբ կարծեցնել կուտան թէ՝ այս անգամուան Սահմանադրութիւնը՝ ազգին իրական արդիւնք պիտի հայթայթէ . . . ։

Ամէն բան փոխադարձ է ։

Ուստի վարկեան մը չենք վարանիր ի դիմաց ազգայնոց մեր շնորհակալիքը յայտնել այն ազգասէր անձանց , որք անխոնջ քրտամբ փութացին աւարտել Սահմանադրութեան վերաքննութեան գործը , ինչպէս սիրտ ի խինդ հրատարակեց անցեալները Մանզումէ օրագիրը ։

Որովհետեւ Մանզումէ բառը սպրդեցաւ գրչէս , կուզեմ նաեւ հակիրճ ակնարկ մը նետել անոր տիւռբ անցքին վրայ , իբր պատմական եւ ժամանակագրական կարեւոր դէպք մը ։

Պատմութիւնը՝ որ հասարակաց կարծեաց գերագոյն ատեանն է , զայրոյթով պիտի յիշէ այն օրերը , ուր Մանզումէի դադարումը՝ հակառակ դարուս լուսափայլ քաղաքակրթութեան յաղթանակին , մեր Պատրիարքական իշխանութեան վերջին եւ բացարձակ ապացոյցն էր . ինչպէս վառօդը՝ երբեմն բռնաւորին վերջին եւ բացարցակ ապաւէնը ։

Մանզումէ՝ որ գիտէր թէ խմբագրութեան գլխաւոր ատորոդելիքը՝ զոհողութեանց գիտութիւնն է ։ Գիտէ նաեւ որ իւր եռամսեայ դադարումը ապագային մէջ առուել եւս յառաջանալու էական պատճառ մ՚է ։ Վասն զի հայածանքը՝ միշտ ՑԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹԻՒՆ կենթադրէ , մարտիրոսութիւնը ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ ։

Հոս այս պատմական պարագայն միայն յիշելով , չենք ուզեր կրկնել այն +ՠՠՠՐԵԱՆ օրերը , որ անցան . . . եւ ալ ետ չեն կրնար դառնալ . . . ։

Մանզումէ՝ դարձեալ իւր չողչողուն ճակատը սկսաւ ցոյց տալ աշխարհի ։ Մերթ ընդ մերթ հրացայտ յօդուածներ նորէն սկսաւ հրատարակել ։

Ապաքէն նախնի իմաստասիրութիւնը եւ արդի փիլիսոփայութիւնը հրատարակեցին թէ փառքը եւ իրաւունքը ի վաղուց հետէ ճշմարիտ ազատասէրներու բաժինն եղած է ։

Ապա կը հետեւցնենք ։ Այն որ կարծեաց ազատութեան ախոյեանն է , հայորերոյն աչաց րիբն է , կութէէմպէրկի քաջանչիւն արձագանքն է ։

Այո , մամուլը կոր չէ , ամէն բան կը հեռատեսէ ։

Եգիպտոս՝ այս վերջին տարիներս քանի

Թրէբէոմբէ 29 հոկտեմբեր։

Ատանա բամուղու տաղի ճինս 53 ֆիս։
Կուրճի բամուղու 48 ֆիօրին։
Աճէմ բամուղու 45–46։

Մարսիլիա 29 հոկտեմբեր։

Թունա պուղտայը եումուշագ։ 128/124 ֆրանգ 33։
Եէնիտէն տուրկունլուգ հասըլ օլմուշ տուր։
Էտիրնէ գօղասը 4 վէրիր ֆրանգ 32։
Վոլօ գօղասը 4 վէրիր » 29,50
Իշ եօղ։
Բամուք ալէսսէվիեէ գավի վէ եիւքսէլմէեէ մէյեալ տրր։
Գասապա եաբաղրսը ֆրանգ 125։
Սուսամ, գէկտեմբերտէ թէսլիմ օլունմագ իւզրէ 61։
Զէյթին եաղը, իքինճի 3 այտա թէսլիմ օլունմագ իւզրէ, ֆրանգ 67։
Շէքէր, գահվէ, տուրկուն։

Լինդրա 29 հոկտեմբեր։

Պուղտայ տուրկուն, ֆիեսթճա թէպէտիւլաթ օլմամըշ տրր։
Մըսրը պուղտաեր գավի, հազրը 37։
» » ապրիլ, մայիս այլարընտա թէսլիմ օլունմագ իւզրէ 32։
Արբա զաեէթ տուրկուն 30,6։
Թիֆթիք տիւշկիւն 42 1/2։
Ագիոն տուրկուն 256։
Ճէհրի վէ քիթրէ գավի։

Լիվերբուլ 26 հոկտեմբեր։

Օրթա Նիւ-Օրլէանս բամուղու թէպէտիւլաթ եօգ տուր։
Սաթըշ 15 պին պալեա բիաչա տուրկուն։

ԷՍԱԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՒԷ ԳԱԼԱԹԱ ԲԻԱԶԱՍԸ

Հոկ. 18	Ախշամ գաբանտը . . .	45–24
» 19	Սապահ աչըլտը	45–26
» »	Էն եիւքսէք	45–28
» »	Էն աշաղը	45–19
» »	Էօյլէն գաբանտը .	45–23 1/2

ԻԼԱՆԱԹԸ ՄԱՆԶՈՒՄԷ

Պիզ կիւնտէն կիւնէ, միւշթէրիլէրիմիզի մէմնուն իթմէք նիյէթիյլէ մէսաբիֆաթըմըզը արթըարագ, դաղէթամըզըն իլերուլէմէսինէ չալըշըրզըմըզ, վէ նիչէ զարար վէ ֆէսատքեարլըզը կէօզէ ալարագ, սէրպէսթ վէ միւտահէնէսիզ պահսլար տէրճինէ տէվամ իյէտիկիմիզ հալտէ, միւշթէրիլէրիմիզէ պաղրալըընն դաղէթա պէտելինի էտատէ, կէրէք պուրատա վէ կէրէք թաշրալարտա բէնճիտէ իթմէլէրի, տողրուսու վէ զանն խէրիզքի հագգըմըզ տա օրարագ, էսէ ֆիմիզի մուճիպ օլմագտա արը։

Հաֆիթատա պիր տէֆա վէ շիմալիքինին իչ գաթ ֆիլեաթընա պաեամի գրազթա օգուտլանմա ալըշմըշ օլան պիր եէհալի, շիմալ, քէմալ մէմնունիյէթի իչէ պօրճունու էտա իյէ ախլաքսէն պաչգա, գրազեթալարը թէշվիգ իչին պիրերաէ շարէ տիւշիւնէճէք եէրտէ։ Հալէտա բագը վէ շարապ վէ սալիրէ մէսարիֆաթնատան ազ տէրէճէ էհէ մէմիյեէթ վէյմէսի, մէմնուն օլաճագ գասապա մէտէնիյեէթ ալէտէթի տէյիլ տիր։

Պու պապատ պու գասապա սիթէմէ մէճալուբ օլմամրգ իչին, թէքրարէն իգ. հարը էսէֆ խաէրիզ։

— Նասրլ քի էվվէլէրի տախի իլան եթմէյիզ տիր, Գայսէրիյէնին Թալասգարիյէսի իչին, Հայճա, Ֆրանսըզճա լիսան, վէ տէֆթէր ուսուլի պիլիր պիր միւալլիմի լիւզում պուլունտուդունտան, արզուքէշ օլանըն պիզիմ իլէ կէօրիշմէսինի տավէթ խաէրիզ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Գեր։ Ջալալեան սրբազանըն պուկիւն մագամը ճէլիլի խարիճիյէ կիտէրէք, համիլ պուլունտուղու Նամիյի Սաֆվէթ բաշա հազրէթլէրինէ թաղտիմ իտէճէյի մէսմուիմիզ օլմուշ տուր։

Սէբաստացի Յովսէփ Դեր-Մարտիրոսեանի մահը։

. . . խմբագիր։

Անցեալ շաբթու օր մը հիւանդանոց գտնուելովս՝ տխուր յուղարկաւորութիւն մը տեսայ որու պատմութիւնը հետաքրքրական է։

Սեբաստացի Յովսէփ անուն 20–22 տարեկան լեզուագէտ երիտասարդ մը տակաւին 3–4 ամիս առաջ իր երկրին մէջ կը խելագարի։ Անկից կը բռնեն հոս հիւանդանոց կը զրկեն։ Հոս մի հարանոցին մէջ երկու ամիսի մօտ կը պահեն։ բայց շարունակ պատկելէն սրունքներուն (պալտրը) վրայ վերքեր կը բացուին։ Այս վերքերուն հոտը միմարանոցին օդը ապականել կսկսի։ ուստի հիւանդանոցի տնօրէնութիւնը զան՝ միմարանոցէն ուրիշ տեղ մը փոխադրել կորոշէ, եւ կը տանի բորեազ անուն կէս խելագար պաշտօնէին տեսչութեանը տակ եղած յարկին ճէմելքին քովի սենեակը խոտէ անկողնի մը վրայ կը պառկեցնեն, հոն կուտէ, հոն կը խմէ, հոն կը քնանայ, հոն կը միզէ եւ հոն կը մեռնէ։ ալ հասկնարուէ որ՝ այն տեղ այս երիտասարդին վերքերը ի՞նչ տասիճանի կը հասնին։

Խեղճը քանի վերքերը բացուին, կը քերէ եւ իր մեռուութիւնովը կը ծեփէ,

Հիւանդ եմ կը պօռայ լսող չկայ, անօթի եմ կըսէ լսող չկայ, կը մեռնիմ կոր կրսէ լսող չկայ։ Խեղճը Բօրեազին խղճմտանացը յանձնուած կը շարչարի ու կը չարչարի, բայց վերջապէս անցեալ շաբթու պայմանաժամը կը լրանայ։ Մեռնելու մօտ ըլլալը կը լսուի։ Քահանայն կուգայ հաղորդ տալու, Յովսէփին շրթունքը չը բացուիր, մեղայ կոչելու կարողութիւնը մեռած չըլլալը կիմացուի։ տեսուչ Սարգիս աղային եղբայրը փոխանորդարար մեղայ կը կոչէ, եւ քահանայն Յ. հաղորդը խելագար հիւանդին շրթանցը կը քսէ։ Երկու ժամ վերջը խեղճը չարաչար կը մեռնի, սենեակին մէջ մէկ երկու ժամ խունկ կը ծխեն որ այն քարշելի հոտը հեռանայ։ Վերջապէս այն վերքերով լեցուն երիտասարդ եւ լեզուագէտ Յովսէփը կը թաղուի։

Ընթերցողին մանաւանդ Սեբաստացւոյ կը թողում մտածել թէ՝ այդ Յովսէփն այսպէս չարչարուելու համար հոն տարուած էր թէ դարմանուելու։ Եւ կամ ա՞յսպէս ը լլալու է Ազգին վրայ աւանդ թողուած անտէր խելագարին վերջին ժամը, ասոր համա՞ր կառնուի ազգէն ստակ, եւ խեղճերուն կեանքը ասանկ վերջանալո՞ւ համար այսչափ դուրուշ պաշտօնեաներու, գեղարանի, տնօրէնի եւ տեսուչի ամսական եւայլն կը տրուի։ Արդեօք այս մեծ մարդ Գէորգեան Յովսէփը՝ երամեան Յովսէփի մ'եղած ըլլա՞ այսպէ՞ս պիտի վերջանար իր կեանքը։

Թշուառ վիճա՛կ։ որ՝ բոլորովին անտէրին վիճակին վրայ անզգայ կը ձեւանայ։ Ո՞ւր է Ազգը որ՝ Ազգային պաշտօնեային հսկողն ըլլայ, ո՞ւր է Ազգը՝ որ Ազգին թողուած անտերները խնամէ։ կայ Ազգ՝ բայց միայն ստակ տալու համար։ կայ նաեւ Ազգային պաշտօնեայ, բայց միայն անտէրին եւ տկարին վրայ բռնանալու համար, վերջապէս կայ Ազգային խնամատարութիւն, բայց Յովսէփին վերջին վայրկեանին մէջ երեսը չենայելու եւ խեղճին վերքերը իր մեռուութեամբը ծեփել տալու եւ անոր շնչառութիւնը անտանելի ապականեալ օդով մը արգիլելու համար։

. . . խմբագիր, ստորագրեալս ալ իրաւունք կունենամ ասելու՝ թէ՝ այդ Յովսէփ եւ ուրիշներուն բաղդակից. Գարգիտեանին շինած ատաթսասայ ցանկին մէջ իմ տեղս ալ արձանագրել տալուդ պարտական՝ ներկայս ձեզ կուղարկեմ եւ կը յուսամ որ հրատարակելու կը բարեհաճիք։

1868 հոկտեմբեր 15 Պարտ։

Մէսրոպ։

Ս. Պապին հրաւէրն ընդհանրական ժողովին երթալո՞ւ-չե՞ր գալ։

Բ.

Ըսողներ կան թէ՝ Հայ եպիսկոպոսաց այս ժողովին մասնակցելովը՝ մեր ազգային միութիւնը կը կերպարանաւորի, եւրոպական կրօնք մը կունենանք եւ մեր Ազգը ասով թէ ներքին (միութեամբ) եւ թէ արտաքին (կրօնակցութեամբ) շատ ուժ կառնէ։ Ի՞նչ կրլլայ, կըսեն, Ռուսաստանի կէս միլեան ժողովրդին, թող անոնք մնան Էջմիածնի, իսկ Ցաճկատանցիք՝ Գէորգը՝ Պիոսի, եւ Էջմիածինը՝ Հռոմի փոխելով եւ միայն այս բառական տարբերութեամբը կամ զոհողութեամբը, ասոր հազարապատիկը կը շահինք։

Պահ մը կրօնական նախանձախնդրութիւնը կամ նախապաշարումը մէկդի թողունք, եւ մենք ալ ըսենք՝ թող բլլայ այնպէս, միանգամայն ըսենք որ՝ Ս. Պապը մեր վեհ. Գէորգը կաթուղիկոս ընդունելու եւ Գեր. Հասունին հաճոյքը կոտրելու կը ջնջանի, քիչ մ'ալ հեռուն երթալով ըսենք՝ թէ՝ «Ս. Պապը կը զնջանի նաեւ իր անունը մեր եկեղեցւոյ պատարագին մէջ չի յիշատակուելու, եւ կընդունի որ՝ Էջմիածնայ կաթուղիկոսը յիշուի միայն Հայ եկեղեցւոյ մէջ, իսկ Էջմիածնայ կաթուղիկոսը իր պատարագին մէջ յիշէ զՍ. Պապը։ Ասով խնդիրը խիստ դիւրացած կըլլայ, եւ ամեն բան կը վերջանայ, եւ կըլլանք՝ կրօնքով եւ ազգութեամբ մէկ Հայ ինչպէս որ՝ էինք մեր նախնեաց ատենը»։

Միութիւնը եթէ կուզենք՝ հարկաւ նպատակ մ'ունինք, եւ այս նպատակն ալ կարծեմ զօրութիւնն է, բայց եթէ անհատական ներքին զօրութիւն չենայ, ի՞նչ կրլլայ բնութեամբ տկար արարածներու միութենէն։ 100 միլեան զերօն մէկ թուանշան մ'անգամ չ'արժէր — ինչո՞ւ — քանզի այդ 100 միլեանը կազմողը զերօ է։ Ճիշդ այսպէս երթալով, բնութեամբ տկարներու միութիւնը մէկ զօրաւոր մ'անգամ չարժէր, եւ այդ միութեան՝ տկարներու խումբ կրնայ ըսուիլ սուելի քան թէ՝ միութիւն։

Կրօնքին՝ յաւիտենական կեանքին վրայ ունեցած ազդեցութիւնը մէկդի թողած՝ պիր տէֆա վէ շիմալիքինին իչ գաթ ֆիլեաթընա պաեամի գրազթա օգուտլանմա ալըշմըշ օլան պիր եէհալի, շիմալ, քէմալ մէմնունիյէթի իչէ պօրճունու էտա իյէ ախլաքսէն պաչգա, գրազեթալարը թէշվիգ իչին պիրերաէ շարէ տիւշիւնէճէք եէրտէ։ Հալէտա բագը վէ շարապ վէ սալիրէ մէսարիֆաթնատան ազ տէրէճէ էհէ մէմիյեէթ վէյմէսի, մէմնուն օլաճագ գասապա մէտէնիյեէթ ալէտէթի տէյիլ տիր։

Պու պապատ պու գասապա սիթէմէ մէճալուբ օլմամրգ իչին, թէքրարէն իգ. հարը էսէֆ խաէրիզ։

— Նասրլ քի էվվէլէրի տախի իլան եթմէյիզ տիր, Գայսէրիյէնին Թալասգարիյէսի իչին, Հայճա, Ֆրանսըզճա լիսան, վէ տէֆթէր ուսուլի պիլիր պիր միւալլիմի լիւզում պուլունտուդունտան, արզուքէշ օլանըն պիզիմ իլէ կէօրիշմէսինի տավէթ խաէրիզ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Գեր։ Ջալալեան սրբազանըն պուկիւն մագամը ճէլիլի խարիճիյէ կիտէրէք, համիլ պուլունտուղու Նամիյի Սաֆվէթ բաշա հազրէթլէրինէ թաղտիմ իտէճէյի մէսմուիմիզ օլմուշ տուր։

Սեբաստացի Յովսէփ Դեր-Մարտիրոսեանի մահը։

. . . խմբագիր։

Անցեալ շաբթու օր մը հիւանդանոց գտնուելովս՝ տխուր յուղարկաւորութիւն մը տեսայ որու պատմութիւնը հետաքրքրական է։

Սեբաստացի Յովսէփ անուն 20–22 տարեկան լեզուագէտ երիտասարդ մը տակաւին 3–4 ամիս առաջ իր երկրին մէջ կը խելագարի։ Անկից կը բռնեն հոս հիւանդանոց կը զրկեն։ Հոս մի հարանոցին մէջ երկու ամիսի մօտ կը պահեն։ բայց շարունակ պառկելէն սրունքներուն (պալտրը) վրայ վերքեր կը բացուին։ Այս վերքերուն հոտը միմարանոցին օդը ապականել կսկսի։ ուստի հիւանդանոցի տնօրէնութիւնը զան՝ միմարանոցէն ուրիշ տեղ մը փոխադրել կորոշէ, եւ կը տանի բորեազ անուն կէս խելագար պաշտօնէին տեսչութեանը տակ եղած յարկին ճէմելքին քովի սենեակը խոտէ անկողնի մը վրայ կը պառկեցնեն, հոն կուտէ, հոն կը խմէ, հոն կը քնանայ, հոն կը միզէ եւ հոն կը մեռնէ։ ալ հասկնարուէ որ՝ այն տեղ այս երիտասարդին վերքերը ի՞նչ տասիճանի կը հասնին։

Խեղճը քանի վերքերը բացուին, կը քերէ եւ իր մեռուութիւնովը կը ծեփէ,

Հիւանդ եմ կը պօռայ լսող չկայ, անօթի եմ կըսէ լսող չկայ, կը մեռնիմ կոր կրսէ լսող չկայ։ Խեղճը Բօրեազին խղճմտանացը յանձնուած կը շարչարի ու կը չարչարի, բայց վերջապէս անցեալ շաբթու պայմանաժամը կը լրանայ։ Մեռնելու մօտ ըլլալը կը լսուի։ Քահանայն կուգայ հաղորդ տալու, Յովսէփին շրթունքը չը բացուիր, մեղայ կոչելու կարողութիւնը մեռած չըլլալը կիմացուի։ տեսուչ Սարգիս աղային եղբայրը փոխանորդարար մեղայ կը կոչէ, եւ քահանայն Յ. հաղորդը խելագար հիւանդին շրթանցը կը քսէ։ Երկու ժամ վերջը խեղճը չարաչար կը մեռնի, սենեակին մէջ մէկ երկու ժամ խունկ կը ծխեն որ այն քարշելի հոտը հեռանայ։ Վերջապէս այն վերքերով լեցուն երիտասարդ եւ լեզուագէտ Յովսէփը կը թաղուի։

Ընթերցողին մանաւանդ Սեբաստացւոյ կը թողում մտածել թէ՝ այդ Յովսէփն այսպէս չարչարուելու համար հոն տարուած էր թէ դարմանուելու։ Եւ կամ ա՞յսպէս ը լլալու է Ազգին վրայ աւանդ թողուած անտէր խելագարին վերջին ժամը, ասոր համա՞ր կառնուի ազգէն ստակ, եւ խեղճերուն կեանքը ասանկ վերջանալո՞ւ համար այսչափ դուրուշ պաշտօնեաներու, գեղարանի, տնօրէնի եւ տեսուչի ամսական եւայլն կը տրուի։ Արդեօք այս մեծ մարդ Գէորգեան Յովսէփը՝ երամեան Յովսէփի մ'եղած ըլլա՞ այսպէ՞ս պիտի վերջանար իր կեանքը։

Թշուառ վիճա՛կ։ որ՝ բոլորովին անտէրին վիճակին վրայ անզգայ կը ձեւանայ։ Ո՞ւր է Ազգը որ՝ Ազգային պաշտօնեային հսկողն ըլլայ, ո՞ւր է Ազգը՝ որ Ազգին թողուած անտերները խնամէ։ կայ Ազգ՝ բայց միայն ստակ տալու համար։ կայ նաեւ Ազգային պաշտօնեայ, բայց միայն անտէրին եւ տկարին վրայ բռնանալու համար, վերջապէս կայ Ազգային խնամատարութիւն, բայց Յովսէփին վերջին վայրկեանին մէջ երեսը չենայելու եւ խեղճին վերքերը իր մեռուութեամբը ծեփել տալու եւ անոր շնչառութիւնը անտանելի ապականեալ օդով մը արգիլելու համար։

. . . խմբագիր, ստորագրեալս ալ իրաւունք կունենամ ասելու՝ թէ՝ այդ Յովսէփ եւ ուրիշներուն բաղդակից. Գարգիտեանին շինած ատաթսասայ ցանկին մէջ իմ տեղս ալ արձանագրել տալուդ պարտական՝ ներկայս ձեզ կուղարկեմ եւ կը յուսամ որ հրատարակելու կը բարեհաճիք։

1868 հոկտեմբեր 15 Պարտ։

Մէսրոպ։

Ս. Պապին հրաւէրն ընդհանրական ժողովին երթալո՞ւ-չե՞ր գալ։

Բ.

Ըսողներ կան թէ՝ Հայ եպիսկոպոսաց այս ժողովին մասնակցելովը՝ մեր ազգային միութիւնը կը կերպարանաւորի, եւրոպական կրօնք մը կունենանք եւ մեր Ազգը ասով թէ ներքին (միութեամբ) եւ թէ արտաքին (կրօնակցութեամբ) շատ ուժ կառնէ։ Ի՞նչ կրլլայ, կըսեն, Ռուսաստանի կէս միլեան ժողովրդին, թող անոնք մնան Էջմիածնի, իսկ Ցաճկատանցիք՝ Գէորգը՝ Պիոսի, եւ Էջմիածինը՝ Հռոմի փոխելով եւ միայն այս բառական տարբերութեամբը կամ զոհողութեամբը, ասոր հազարապատիկը կը շահինք։

Պահ մը կրօնական նախանձախնդրութիւնը կամ նախապաշարումը մէկդի թողունք, եւ մենք ալ ըսենք՝ թող բլլայ այնպէս, միանգամայն ըսենք որ՝ Ս. Պապը մեր վեհ. Գէորգը կաթուղիկոս ընդունելու եւ Գեր. Հասունին հաճոյքը կոտրելու կը ջնջանի, քիչ մ'ալ հեռուն երթալով ըսենք՝ թէ՝ «Ս. Պապը կը զնջանի նաեւ իր անունը մեր եկեղեցւոյ պատարագին մէջ չի յիշատակուելու, եւ կընդունի որ՝ Էջմիածնայ կաթուղիկոսը յիշուի միայն Հայ եկեղեցւոյ մէջ, իսկ Էջմիածնայ կաթուղիկոսը իր պատարագին մէջ յիշէ զՍ. Պապը։ Ասով խնդիրը խիստ դիւրացած կըլլայ, եւ ամեն բան կը վերջանայ, եւ կըլլանք՝ կրօնքով եւ ազգութեամբ մէկ Հայ ինչպէս որ՝ էինք մեր նախնեաց ատենը»։

Միութիւնը եթէ կուզենք՝ հարկաւ նպատակ մ'ունինք, եւ այս նպատակն ալ կարծեմ զօրութիւնն է, բայց եթէ անհատական ներքին զօրութիւն չենայ, ի՞նչ կրլլայ բնութեամբ տկար արարածներու միութենէն։ 100 միլեան զերօն մէկ թուանշան մ'անգամ չ'արժէր — ինչո՞ւ — քանզի այդ 100 միլեանը կազմողը զերօ է։ Ճիշդ այսպէս երթալով, բնութեամբ տկարներու միութիւնը մէկ զօրաւոր մ'անգամ չարժէր, եւ այդ միութեան՝ տկարներու խումբ կրնայ ըսուիլ սուելի քան թէ՝ միութիւն։

Կրօնքին՝ յաւիտենական կեանքին վրայ ունեցած ազդեցութիւնը մէկդի

քանի խաղաղութեան սերմնացաններ առաքուեցան։

Մերթ հանգուցեալ Դաբրիէլ եպիսկոպոսի անհիմն պատճառանաց համար, մերթ Լիմանուէլ վարդապետի, եւ Մկրտիչ եպիսկոպոսի անդրասահմանադրական առարկութեանց համար, եւ այս վերջին անգամ Երուսաղեմայ կալուածական խնդրոյն համար։

Պատրիարքարանի առժամանակեայ վարչութիւնը տեսնելով այս առթիւ Ամեն. Սայի Սրբազանին վայրապար թափած քրտունքը, եւ Ազգ. իրաւանց բռնաբարութիւնը, մասնաւորապէս որոշեց որ իւր կողմանէ յատուկ քննիչ մը զրկէ հոն։ Այսպիսի իսառնախոհ խնդրոյ մը համար անշուշտ պէտք էր որ վարժ եւ հմուտ անձ մը ընտրէր։

Մինչ այս, մինչ այն, եւ ահա համբաւը գեր։ Իգնատիոս եպիսկոպոսի ընտրութիւնը հռչակեց, եւ հետզհետէ հաստատուելով օրին մէկը ուղեւորեցաւ,

Արդէն նորին Դերապատուութեան այս մասին ունեցած ընտիր յատկութիւնը՝ շատերու հետ մեզի ալ ծանօթ ըլլալով, մանաւանդ Ազթամարայ ցեխոտ պարագաներուն մէջ տարած յաղթանակին նկատմամբ երբէք չէինք տարակուսիր որ օր մը՝ Եգիպտոսէն իր վրայօք տխուր լուրեր պիտի ընդունինք։

Գեր։ Իգնատիոս եպիսկոպոսը, ինչպէս կը լսենք, փոխանակ այս խնդրոյն մէջ Ռօտենի դեր խաղացող աղտոտ մատերը փնտռելու, եւ Եգիպտոսի Ազգային միահեծան իշխանութեան առջեւ զանոնք կոխելու՝ բաքամակ ընելու՝ կաշխատի եղեր իւր առաջնորդական աթոռը հոն հաստատել։ փոխանակ խաղաղութիւն, սէր եւ ներդաշնակութիւն միահամուռ քարոզելու՝ կը ջանայ եղեր Արբազան Պատրիարքին թեկնածելով բռնութիւններ բանեցնել, իւր յանձն առած պաշտօնին հակառակ։ «Սուրբը զօրաւոր ընողը՝ Տէրն է» կըսէ առած մը . . . Բռնութիւնը՝ բռնութեամբ կը վարի։ Կղերական քննիչներու ընթացքը այս է։ Այս է նաեւ մեր պատրիարքարանի գլխաւոր եւ մէկ մեծ սխալը, որ միշտ կղերներու ձեռքը կը կատարէ այս տեսակ ծանրակշիռ քննութիւնները։ Դուցէ կարծելով թէ, անոնք գերագոյն հեղինակութենէն միայն օժտուած են յայտ։ Կղերնե՞ր, որոնց գործերն արդէն իսկ ստուգիւ քննութեան ենթարկուելու պէտք ունին։

Արդարեւ Դիոգինեան լապտերի կարեւորութիւն չի պիտի ղայինք, երբ այս տեսակ խնդիրներու համար արդարակորով եւ փորձ աշխարհականներ ալ ընտրելու ըլլայինք։ Եւ ասիկա՝ միթէ բացառիկ նոր առարկութի՞ւն մ'է . . .

Ո՞ւր մնաց Մուշի Վարդոյ վիճակին Սէլիգան գիւղի տարակարծ ոճրագործութեան վախճանը՝ որ դրեթէ 4-3 ամիս անցաւ, եւ տակաւին Հայկազանց սրտերը արեամբ կը զեղու։ Միթէ ա՞յս ալ Հինձքի մարդախոշոշ եղեռնագործութեան պէս ... պիտի դառնայ։

Ոճի՛ր մը, որ ազգաց յաւերժական դասարանի մէջ երբէք տեսնուած չէ։ Եղեռնական կատա՛ղ մը, որուն բնական դեռաստանները՝ յեղուզակաբար ապրող լեռնաբնակ Քիւրտեր են, եւ որոց վարքը, բարքը ճիշդ կատակերգական չարունակութիւն մ'է։

Զկայ բան մը որ այնքան սրտառուչ եւ նուիրական ըլլայ մարդկային սրտի, որքան իւր կրօնական զգացմունքը։ Զկայ լեզու մը որ չանիծէ այն դաւաճան ձեռքը որ ժամերգու քահանային ձեռքէն Ս. Ակիրը յանդգնաբար կը կորզէ . . . եւ այն ամբարշտին ոտքը՝ որ անմեղ ժողովրդոյ խիղճերուն վրայ կը կոխկռտէ . . .

Գնա՛ Սէլիգան, ո՛ւր ահակալութիւնը գողցես ամենուրեք կը տիրէ, ո՛ւր անդր հարստահարեալին ողբը ամեն տեղէ կըլսուի։ Եւ դեռ հետաքննին նայուածք մը չպի՞տի մխիթարէ կիրենք։ Գթոտ ձեռք մը՝ չպի՞տի սրբէ այն արցունքները՝ որ առաքինութեան համար մարգրտանման կը հեղուն։ Անպատիժ պիտի մնա՞ն այն մարդակերպ գազանները, որք ապագային մէջ առանց կարմրելու Քրիստոնէութեան մէջ Քրիստոնէութիւն կը հրատարակէր։

Ուրեմն առ այս կրնա՞ր լռել Սիօնի խմբագրութիւնը որ միանգամայն Ազգ. ԿԸՐՕՆԱԿԱՆ թերթ մ'է, եւ քաջ գիտէ որ ապագային մէջ ... ...։

Ա. Ց. Այվազեան։

ձգելով՝ կրօնքին իր ժողովրդոցը վրայ ունեցած արդի ազդեցութեանը վրայ խորհինք։

Ամեն կրօնք իրեն պաշտօնեայն ունի, եւ ասոնք ամեն կրօնքի մէջ ժողովուրդին առջեւ՝ աստուածային պաշտօնեաներ են։ Եւ եթէ այս ըմբռնումը ընդունուած է ընդհանրապէս, ընդունելու ենք ուրեմն որ՝ պարզ եկեղեցական մը, թող չըլլայ ճարտար եւ վարպետ մէկը, իր պաշտօնին զօրութեամբը խիստ մեծ ազդեցութիւն կրնայ բանեցնել՝ իր հովուած ժողովուրդին վրայ, անոր մէկ հատին մէկ պարզ ազդեցութիւնը, հաւասար է քանի մը հատոր գիրքերու տալիք ազդեցութեանը, եւ եթէ այս այսպէս է՝ ճըշմարիտ է ուրեմն որ՝ եկեղեցւոյ մը եկեղեցականին առած դաստիարակութիւնը կամ ընդունած սկզբունքը՝ իր ժողովրդոցը քաղաքական կեանքին վրա խիստ մեծ ազդեցութիւն մ՚ունի։ Ս

Արդ ուրեմն ի՞նչ է Պապական կղերին առած սկզբունքը, եւ ի՞նչ կը հաղորդէ իր ժողովրդոցը, յայտնի է որ՝ Պապական կղերին արդի յառաջդիմական գաղափարաց ընդունելը՝ անկարելի սեպուած խըն դիրներէն մէկն է, անոր սկզբունքն է՝ Դիրեներէն՝ Ռոլանդ-ՌՈՒ, եւ ժողովուրդէն ալ՝ Էսէ Հուանդ-ՌՈՒ։ Իրրեւ աստուածային պարտաւորութիւն կը պահանջէ այդ սկզբան գործադրութիւնը։ Ա յս սկզբան հասնելու համար իր ձեռքն ունի՝ ընտանիքները եւ տղոց դաստիարակութիւնը։ Կը զոհէ շատ մը բաներ, բայց չը զոհեր երբէք իր այս երկու անյաղթելի գործիքները, եւ կանիծէ զայն իր բոլոր ճիգովը՝ որ կը համարձակի այս գործիքներն իր ձեռքէն առնելու։

Ուրեմն ի՞նչ ապահովութիւն կայ որ՝ Պապական եկեղեցին ընդունելովին՝ այս ծուդակին մէջ օր մը չի պիտի իյնանք, եւ ի՞նչ ապահովութիւն կայ որ՝ Պապական եկեղեցին ընդունելով արդի ժողովրդական իրաւունքներնիս մեր ձեռքէն չի պիտի առնուի։ — ամենեւին — այլ անշուշտ ճիզվիթական խորամանկութիւնը՝ ուզենք չուզենք, պիտի տիրէ մեր ուղեղին վրայ։ Եւ ըլլանք Պապական կղերին կոյր գործիքները, այնպէս որ՝ անկից ազատել ուզելու համար, հերձուածող անուն՝ը դարձեալ կրելու պիտի գատապարտուինք։

Ուրեմն ինչ որ ենք այսօր, դարձեալ ուրիշ օր մը պիտի ըլլանք՝ նոյնպէս, եւ մէկ մասերնիս պիտի համոզուի կղերին խարէական ձեւին, եւ ուրիշ մասերնիս բաժնուի անկից։ — Եւ ուրեմն այս կերպ միութիւնը՝ ոչ թէ միութիւն պիտի եղած ըլլայ, այլ այսօրուան 100 հազար Պապական հայը՝ պիտի ըլլայ քանի մը հարիւր հազար, եւ աւելի։ Քանզի հնարքան չէ ապրիլ այս աշխարհին մէջ, զգալուսաւորութեան օգուտները, եւ բարոյական գերի մնալ Պապական կղերին հենակական գաղափարացը տակը։ որուապացոյցը՝ ամեն յառաջադէմ ազգաց մէջ ամեն օր զգալի կերպով տեսնուելու վրայ է։

Բայց ուրիշ տեսութիւն մ՚ալ կայ որ բացատրելնիս կարծեմ անօգուտ չըլլար։

Ա յսօր հաստատուած ճշմարտութիւն մ՚է որ, կառավարութիւնը կրօնք չը կրնար ունենալ, այլ ունի հայրենիք եւ ազգութիւն։ քանզի կրօնքը համոզման վրայ հիմնուած է, իսկ հայրենիքը բնութեան, եւ ազգութիւնն ալ՝ հայրենակցութեան։ Ուստի ինչո՞ւ այս ճշմարտութեան հակառակը վարուելով՝ կրօնական միութիւն ուզելու կելնենք, որ միշտ բաժնուելու ենթակայ է։ եւ չենք ուզեր որ՝ ուրած միութիւնիս ըլլայ ազգային եւ միայն այն։ կը ծնինք մարդ՝ միանգամայն Հայ, եւ միանգամայն քրիստոնեայ։ Մարդկութիւնիս կառնենք բնութենէն, ազգութիւնիս կառնենք ժառանգաբար մեզ ծնողէն, բայց քրիստոնէութիւնիս կառնենք մեզ արուած կրթութենէն։ բնութենէ առած մարդկութիւնիս չենք կրնար ծախել եւ ժառանգութենէն առած Հայութիւնիս չենք կրնար փոխել։ քանզի այս երկուքն ալ մեր կամովին ընդունածը չէ։ այլ մեզ տրուած է առանց մեր կամքը հարցուելու։ իսկ կրօնքնիս կրնանք փոխել։ քանզի անոր տէրը մեք ենք։ մեք զանի մեր կամքովը ընդունած ենք։ հետեւաբար մեր կամքովը կրնանք փոխել։ Ուրեմն ի՞նչպէս կրնայ փոփոխելի եղած բան մը, հիմ ընդունուիլ։ եւ անոր վրայ չենք դրուիլ։ քանի որ ունինք անդին անփոփոխը՝ այն է ազգութիւնը։ ի՞նչպէս կրնայ հիմ դրուիլ այնպիսի բան մը, որ գաղաբարաց բաժանմամբը կրնայ այն բանն ալ բաժանուիլ։ քանի որ՝ ունինք անդին այնպիսի բան մը որ՝ կէս բնական հետեւաբար անբաժանելի է։ կրնայ ընդունուելիք կրօնքի մը առանձնակի որոշում տրուիլ։ բայց կրնա՞յ ընդունուելիք ազգութեան մը համար որոշում տրուիլ, կրօնքի վրայ հիմնուած իշխանութեան մը մէջ, բոլոր անոր ենթակայն ամեն երկրորդական պարագաներու մէջ պարտի մի օրինակ կարծիք ունենալ։ ապա թէ ոչ պարտի բաժանուիլ, կամ հերետիկոս սեպուիլ։ բայց ազգութիւնն այնպէս չէ, կրնաս հոս մեծ մասին ընդունած կարծիքին հակառակն ունենալ եւ չը բաժնուիլ։

Ուրեմն յուսալ որ՝ այս փոփոխութեան եւ բաժանման բնութիւնը ունեցող կրօնքին միութեամբը, ազգային միութիւն կը կերպարանաւորի, պարապ տեղը ժամանակ անցնել եւ ինքզինք խաբել է։

Թող պապականն երթայ իր եկեղեցին, բողոքականն ալ իրը։ ես ալ իմ։ բայց ունենանք ազգային խորհրդարան մը եւ հոն երթանք ամենքնիս։ Ա յս թող ուշ հաստատուի, բայց անմենքնիս մէկանց աչխատինք որ՝ հաստատուի։ Ասանկ խորհրդարանի մը խօսքը Ս։ Պապին կազմած ընդհանուր ժողովին մէջ, թէ մտէն եւ թէ հեռուէն կրնա՞նք յուսալ որ՝ բացուի—ոչ—ուրեմն այդ եւ բազով, մեր եկեղեցին վրայ տալ եւ Պապին գլխաւորութիւնը ընդունելով անոր հրաւիրած ժողովին ներկայ գտնուիլ, ամենեւին վարպետ քաղաքականութիւն մը չեկրնար սեպուիլ։ Իսկ գալով այն խնդրոյն թէ, զուտ կրօնականապէս մեր եկեղեցին միանայ պապական եկեղեցիին հետ, եւ կրօնական վիճաբանութիւնը դադրի, նախ պարտինք պահանջել Ս։ Պապէն, որ՝ մեր ինքնօրինութիւնը ճանչէ, եւ իր գլխաւորութեան խօսքը մէկդի դնէ, անկից վերը թող արչաւ կուզեն ժողով կազմեն, քրիստոնէութեան ընդհանուր շահը խորհին, պաշտամանց եղանակներ սահմանեն, ինչ կուզեն ընեն, մեզ ըսելիք մը չենմար։ Իսկ առանց ասոր մեր ինքնօրինութիւնը մեր ձեռքէն առնելո՞ւ ելնել, գէշ խելք չէ։

Օ։

ԻԼԱՆԱԹ

ԹԷՆՊԷԼԻՔ

Մեզքիւր խիմտէ օլան ըիսալէ պաղլամտըրըլարադ, կէրէք քիթապճըլարտա, վէ ալէյհտարսուս խոթանպօլտա Սիւմպիւլիւ խան ալթընտա Գաֆֆէ եանլար տիւքէանընտա, վէ ղազէթա սաթըճըլարըմզ եանընտա 5 էր պուրուշա սաթըլմագտա տըր։

ՏՕԳԹՕՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Տօգթօր Գալուստեան էվվէլքի խանէսինի թէրք իլէ, ենկէ Պէյ-օղլուտա, Ինկիլիզ սէրաեր գարուսունտան աչադ կիտիւիր իքէն, մէզքիւր սէրաերն տիվարը գարչը սըրասընտա, Համալպաշը սօգաղընտա վագը 68 նիւմէրօլու խանէյէ նադլ իյլէմիշ տիր։

ԷՆՎԱՅԸ ԷՇԵԱ ՄԱԹԶԷՆԻ

Մ։ Մ։ Ֆրէտերիք-Գարուս վէ գումբանեա, քէնտի քեաֆֆէի միշէթերիլէրինէ խապէր վէրիր քի, պու տէֆա Մ։ Գարուս Փարիստէն կէլմիշ օլուպ, վէ Գալաթատա, Վյվօտա իթթիսալ ինտէ Եիւքսէք-գալտրրըմ սօգաղընտա վագը Ն։ 99 քէնտի մաղազալարընտա Փարիստէն կէթիրթմիշ կեանէօն էշեալար վէ տէօշէմէ թագըմլարը վէ մնպիլալար, գումաշլար այնպէս վէ տայիր էվ տէօշէմէսինէ տայիր հէր նէվի էշեալար սէվգիւտ պուլունտուղունտան, կէրէք մալլերին տաեանըգլը օլմասը վէ կէրէք ֆիեսթալարըն էհվէնլիյի ճիհէթլէ խոշնուտ օլաճագլար տըր։

Պուրատտ եաբըլմագ իւզրէ զուհուր իտէն սըֆարըշլարըն իճրասընա միւգթէտիր օլապիլմէք իչին պրըճա ֆապրիգալար տախի աշմըշ օլուպ, վէ նէ գատար մուհիմ օրֆարըշ օլտա, քօմիսիոնլա կէթիրթէճէք օլտուղունու խասսէթէն իլան իտէր։

Ամէրիյաթը ճէրրահիյէ իճրա իթմէքսիզին, ազրբեան տիշլերին վէճալարընը (ազրը) տէֆ ու իգալէ իթմէք, վէ տիշլերի ջրգմլչ օլանլարընն տիշլերինինեէրլէրինէ զանմէթսիզճէ թագվի վաղ օլունմուշ կիպի, զաեէճ տիդգաճ օլունտա պիլէ անլաշըլմամագ իւզրէ, տիշ գօյմագ վէ տախիլի էֆմէկ վէ չէնէտէքի էմրագ վէ գուրուհ վէ թէզէյիրի ալնտանտա թէտարի իթմէք, վէ տիշլերի թագդիրաթընտան, եանի եէրլէրինէ օյնաերպ պիր թարաֆա տէվրիլմէք քէրի հալտէ եէրլէրինէ գօյմագ, վէ տախիլի ֆէմի թէմիզլէմէքտէ, վէ բաալանմըշ վէ սիեանլանմըշ օլան տիշլերին բաա վէ քիրլէրին չըգարըգ, ճէվհէրի զանիսսիզ թէճանա իթմէք, վէ ադրն ֆէնտա գօգուլարընը իսլահ իթմէք, վէ աթըն վէ լաթիֆ քէտէն զաէթլէ լաթիֆ վէ բանա վէ ասլապէթլի վէ խաֆիֆ եէմէք եէնտիկի վագրիթտա պիր գարար ու զիեան վէրմէկ ալեա եէրլի վէ չըգար գօնուր տիշլէր եարմագտա օլան փարիսլի թագդիպ տիշճի Մ։ Բէյլէգ Պէյ-օղլունտա Կլավանի սօգաղընտա 2 նիւմէրօտա իսքեան իթմէքտէ, վէ տիպֆիրանկա սաաթի 6 տան 4 է գատար կէյլէն վէ կիտէնլէրէ ամէլիյաթը մէզքիւրէնի իճրա իյլէմէքտէ օլուպ քէնտիսինի կէօրմէք վէ կէթիրթմէք միւրատ իտէնլէր օլուր իսէ, օրատան սիւալ իթտիրմէլէրի։ 29

Տօկթօր Կ։ Վարդանեան եմնէ եվ վէլքի կիպի Գալաթա գուլսինէ եաղդն ինկիլիզ խասթախանէսինին գարչըսընտա 3 նիւմէրօլու խանէտէ հէքիմլիք, ճէրրահլըգ, վէ լաֆտրթալըգ, վէ հէմ կէօզէ տայիր օրան իյէթլէրէ ճիմանկիւ լէրի խայրաթ պագմագտա օլուպ, վէ քէնտիսինի ապիր կինէրէտ կէսմէք իսթէյէնլէր տախի մէզքիւր խանէէտա պուլաճագլար տըր։ 18

ԼՕՀՍՈՒՆ ԼԻԶ ՍՈՒԵՈՒ

Գալաքնտան սոքնմուլը տըր։

Բրուսիա տէվլէթի թըպիեէ ադատէմիասը վէ էն մէշհուր թապիպլէր վէ ումումէն թըպպիեէ ադատէմիալարը թարաֆընտան պէեէնիրմիշ օլտուղու հալտէ մէզքիւր Լիզ սուեու եիւզտէ օլան լէքէլէրի չըգարարը, կիւնէշ եաղմասընը աբէր, վէ եիւզինն պուրուշուղլուգլարընը տիւզէլթիպ, կիւզէլլէք վէ թազէլէք վէրիր։

Կէրէք էրքէք վէ կէրէք նիսֆան թաբիֆէսինէն պու սուեու գուլլանըպ, կիւզէլլէնմէք, կիւնէշտէն հրֆզ օլունմագ, վէ վիճուտէ զաեէթլէ պիր պէեաղլըգ վէրիպ, թէնի եումուշթմագ վէ եիւզինն աթէշլէրինի ալմագ ճիհէթլէրինճէ ֆայիտէլի պիր թէտպիր օլտուղունու իգրար իթմիշլէր տիր։

Մէզքիւր սու, Գալաթատա եիւքսէք գալտրրըմտա Ն։ 68 Մ։ Վէլից վէ գումբանեանըն էճզահանէսինտէ սաթըլմագտա տըր։

Էմին–Էմնիւ ճատտէսինտէ վագը էմթաա կիւմրիւկիւ գարուսու սրրասընտա 46 նիւմէրօլու մաղազանըն իւսթ գաթընտա պիր թիւճարա միւնասիպ իբի օտաս քիրաեա վէրիլէճէկինտէն, իգթիզասը օլանըն մաղազայի մէզքիւրտէն սիւալ իյլէմէք։

ԵԷՆԻ ՐԱԳԱՄ ՃԷՏՎԷԼԻ

ԵԱԽՕՏ

ԶԱՐՊ ՎԷ ԹԱԳՍԻՄ ՀԻՍԱՊԼԱՐԸ ԻՉԻՆ ՏՕԼԱՅ ՈՒՍՈՒԼ

Հէր սատամ իչին բէք ֆայիտէլի վէրէք իգթիզալը օյան պու քիթապ, վէ տահա տօղրուսու ճէտվիլ, զանն իտէրիզ քի իլք տէֆ ա օլարատ, Ռուրէն ադա Քիւրքճեան թարպիսանէսինտէ պու տէֆա թէմիզճէ թադ իտիլէրէք, Եշար դուրուշա սաթըլմագտա պուլունմուշ տուր։

Մէզքիւր ճէտվէլ պիր ատամըն եանընտա պուլունտուղու թագտիրտէ, պիր քէրրէտէն թա եիւզ քէրրէյէ գատար, պիր, իքի, իւշ վէ սայիրէ վէ սայիրէյի թա տօգուզ եիւզէ վարընճաեա գատար զարպ վէ թադսիմ իթմէքլիյէ, վէ թէհի եէրտէ եօրուլմագլըղա, վէ եանլըշ օլաու շիւրհէսինէ զահիպ օլարագ թէքրարէն զահմէթ չէքմէքլիյէ ասլա հաճաթ գալմագսըզըն, իսթէտիկի եէքիւնի գօլայճա պուլապիլէճէկինտէ շիւրհէ եօգ տուր։

Պու ալէմտէ հէր քէս իչին էն պիւյիւք վէ էն սաղ սէրմայէ վագրթի տիմէք օլուպ, վէ մէզքիւր քիթապ իլէ իսկ հէր քէս խայլիճէ վագրթի գազանմըշ օլաճաղընտան, ազ չօղ, ազաճըգ իշ իշինտէ պուլունան ատամլարըն, մէզքիւր ճէտվէլտէն բէք չօղ իսթիֆատէ իտիպ վէ մէճմուն օլաճագլարը թագիի տիր։

Վ։ ԾԱՆՆԻՆԻՆ

Էճզաճը տիւքքեանը վէ էճզայի միւթէնէվվիյէ մախզէնի։ Քէօբրիւ պաշընտա Իհթիսապըն գարշըսընտա Ն։ 7 վէ 8 իլէ միւրագգամ։ Վէ էճզաճը տիւքքեանը Պէյ-օղլունտա Աղաճամիսինտէ Ն։ 67 իլէ միւրագգամ։

Մէզքիւր էճզաճը տիւքքեանլարը վէ էճզայի միւթէնէվվիյէ մախզէնի, տերոնինտէ պուլունան էճզալարը խասլըղը, թէմիզլէյի վէ իճրաաթճա տիգգաթ վէ չարուգլուղուլա, վէ ֆիթալարըն էհվէնիյէթի ճիհէթի իլէ քէսգի չէօհրէթ իթմիշ տիր։

Վիեննա, Փարիս վէ Լօնտրանըն էն մէշհուր ֆապրիգալարընտան քիմէէվի ճէյլէր վէ էճզալար։

Եվրօպանըն քեաֆֆէյի բունարլարընտան զաեէթ թալէ մաեէն սուլարը։

Հազմ իթմէք վէ սայիրէ իչին գուրապիյէլէր, (բաթ բէքթօրալ)։

Գօլօնիալ գումբանեասընը, Մէնիէ վէ սայիրէ ֆապրիգալարտան չօգօլթա։

Ասըլ Նօրվէճիա ՊԱԼԸԳ ԵԱՂԸՍԸ, Բէթէր Մալլերին եաբաղը օլուպ, վէ քեաֆֆէյի պալըգ եաղլարընտան ի յի օլտուղու հալտէ, 1867 Փարիս սէրկիի ումումիսինտէ միւքեաֆաթա նայիլ օլմուշ տուր։

Լաստիքտէն եասըգ, շիրինկա, սարը, քէչի մէյէսի վէ սայիրէ։

Նէֆիս բօմատալար, լավանտալար, եաղլար, վէ սայիրէ։

Ղաեէթ տիգգաթլա եաբըլմըշ, գէնագընալը Պօրտօ, Պուրկօնեը վէ Մալակա շարապլարը։

Ղաեէթ ազ մէսարիֆ իլէ հէր սաաթ պուզ եաբմագ իչին մաքինա վէ հէր սաաթ հազըր պուզ։

Թաղիպլէր իչին ղաեէթ թազէ ազ։

ԷՆՎԱՅԻ ԶԷՇԻՏ

Ասըլ Պօրտօ, Պուրկօնեը, Շամբանեա, Մալակա, Ռէնօ, Մաճար վէ սայիրէ շարապլարը շիշէ իլէ։

Պոյօլէգ, Մէտօք, Էսկի Մօնֆէրրան, Մաքօն, վէ սայիրէ շարապլարը վարիլ վէ շիշէ իլէ սաթըլըր։ Զէրէգ իչին նէֆիս սուֆրա շարապլար տախի վար տըր։

Ռէնոտինկտէ Հընթլի Բալմէրսընն մէշհուր ֆապրիգասընտան օլարագ Ինկիլիզ բէքսիմէթլէրի։

Պունլարըն քեաֆֆէյի զաեէթ ուճուզ ֆիաթլա սաթըլմագտա տըր։

Մ։ Ծանինին, մէզքիւր մաղազալարտան պաշգա իսթանպօլուն հէչ պիր թարաֆընտա մաղազասը վէ պաշգա հէչ պիր քիմսէ իլէ չէրիքլիկի եօգ տուր։ 20

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ց։ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆԹ ՀԷՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԻԱՆԷՍԻՆՏԷ
ՊԷՏ ՕՂԼՈՒՆՏԱ ՏՕՂԼՈՒՆ ԵՕԼՏԱ, ՏՕԹՕԿՐԱՏ ՊԱՏՈՒԼԼԱՀ
ԳԻՐԱՏԷՐԼԻՐ ԳԱԲԵԸՍԸՆՏԱ ՆԻՒՄԷՐՕ 467.